

14 de novembre. Muro. 2 exemplars a s'Albufera, al camí dels Polls (Maties Rebassa).

Menorca

2 de juliol. Sant Vicens d'Alcaidús, 1 femella vella (Joan Florit).

2 d'agost. Biniaiet Vell. 2 femelles (Joan Florit).

Sympetrum meridionale (Selys, 1841)

E (Ma), C (Me), NC (Ei), NC (Fo)

Menorca

21 de juny. 1 exemplar a Coves Noves, Fornells, Es Mercadal (John Clark, observation.org). Vegeu foto 15.

22 d'agost. 1 mascle a Torreta Tramuntana (Joan Florit).

Trithemis annulata (Beauv, 1805)

F (Ma), NC (Me), NC (Ei), NC (Fo)

Mallorca

4 de juliol. Muro. S'Albufera de Mallorca. 1 femella (Adrián R. Simoni).

9 de juliol a 17 d'octubre. Cas Caparó (Petra). Mascles i femelles, amb màxim de 2 exemplars el mateix dia (Adrián R. Simoni). Vegeu foto 16.

24 de juliol. Muro. S'Albufera de Mallorca. Almenys 5 exemplars al camí des Senyals, amb majoria de mascles (Maties Rebassa).

30 de juliol a 31 d'octubre. Binissalem. Can Figuera (depuradora de Binissalem). Amb màxims de 8 exemplars el 18 i 22 de setembre (Maties Rebassa).

1 de setembre. S'Albufera de Mallorca. 1 mascle (Fons De Wispelaere, Guido Rappé, Isabelle Bossuyt, Karina Samyn, Marc De Ceuninck, Frank De Scheemaeker, observation.org).

3 de setembre. Petra. Basses de Son Nuviet. 4 exemplars, amb còpules (Maties Rebassa).

12 de setembre. Muro. S'Albufera de Mallorca. Fins a 3 mascles defensant territori a diferents indrets del camí dels Polls (Stewart Betts).

6 d'octubre. Sa Pobla. S'Albufera de Mallorca. 2 exemplars (Marina Tysoe).

5 de novembre. Sa Pobla. S'Albufera de Mallorca. 2 exemplars al Forcadet (Maties Rebassa).

Selysiothemis nigra (Vander Linden, 1825)

C (Ma), NC (Me), NC (Ei), NC (Fo)

Mallorca

18 de juny. Muro. S'Albufera de Mallorca. 2 mascles, 1 a Amarador i l'altre al camí dels Polls (Michael Montier, Stewart Betts).

3 i 18 de juliol. 1 mascle a cas Caparó, a Petra (Adrián R. Simoni). Vegeu foto 17.

16 *Trithemis annulata*. Manacor, 11 d'octubre. Adrián R. Simoni.

17 *Selysiothemis nigra*. Manacor, juliol de 2019. Adrián R. Simoni.

25 de juliol. Sa Pobla. S'Albufera de Mallorca. 2 mascles al Forcadet (Maties Rebassa). El 2 de setembre es veu 1 mascle (Maties Rebassa).

2 d'agost. 1 mascle a Can Figuera, depuradora de Binissalem (Maties Rebassa).

6 d'agost. Sa Pobla. S'Albufera de Mallorca. 2 exemplars al Forcadet (Marina Tysoe).

15 d'agost. Petra. Basses de Son Nuviet, almenys 6 exemplars. Còpules (Maties Rebassa).

29 d'agost. Muro. S'Albufera de Mallorca. 2 exemplars, mascle i femella, al camí dels Polls (Maties Rebassa).

Col·leccions històriques

LA COL·LECCIÓ DE MIQUEL GAYÀ ROTGER, MESTRE “FIDEVER”

Per Xavier Canyelles

En els anys 60, la societat identi-ficava els animals silvestres com a “bons” i “dolents”. Els primers serien els que es podien menjar (perdius, guàtleres, conills, llebres...) o mantindre en capti-vitat (caderneres, verderols, gall faver...), mentre que la resta eren competència directa, danyina, els anomenats com a “salvatgina”, tant de pèl (mart, geneta, mostel...), com de ploma (rapinyaires, corbs, agrons, mussols...). A causa d'una Llei de 1953, que permetia i fomentava la caça d'aquesta salvatgina, a través de les Junes d'Extinció d'animals danyins, molts rapinyaires i mamífers carnívors foren abatuts. Curiosament, aquells cossos sense vida eren admirats per la seva bellesa i formes, sorgint l'interès per conservar-los amb aspecte de vius. Era quan aleshores s'acudia als taxidermistes. A Mallorca, aviat, es va fer conegut el nom del mestre fidever, un home de Sant Joan que rebia els cadàvers d'aquells animals i els “embalsamava”.

Però qui és el mestre fidever?

El seu nom és Miquel Gayà Rotger i, actualment, als seus 81 anys, conserva intacta tota la passió pel coneixement de la natura. Va exercir de mestre d'escola a Sant Mateu (Eivissa), a Sant Llorenç, a Ariany, a Saldón (Terol) i a Costitx. De família pagesa humil, va voler estudiar, cosa que no era acceptada pels seus amics que li aconsellaven que fes feina i no perdés el temps llegint. Però amb molt d'esforç i dedicació, Miquel Gayà aconseguí aprovar els tres cursos de magisteri, dos a distància i un a Palma. El mestre Fidever va dur a terme activitats molt innovadores en aquella època: impartí un curs de cultiu de xampanyons a través de l'agència d'Extensió Agrària de Manacor i la Germandat de Llauradors i Ramaders de Sant Joan; es dedicà a la cria de conills de raça; va fer cria de rates de laboratori per encàrrec del metge Antonio Vega Medinaceli; va muntar un planter de palmeres... A part de totes aquestes curolles, també va ser delegat a la sucursal de Sa Nostra de Sant Joan i, amb la seva esposa i les dues filles, obriren el restaurant Sa Cova al poble.

L'ofci de taxidermista

La seva admiració pels aucells i la natura en general, va fer que des de ben jove s'interessés per la taxidèrmia,

amb la finalitat de conservar aquells animals amb aspecte de vius i poder gaudir així de la seva bellesa a qualsevol moment. Així, a partir d'exemplars que els caçadors coneguts li cedien, començà a practicar cercant manuals de taxidèrmia a les biblioteques i s'apuntà a un curs a distància. Amb el temps, va anar millorant i aprenent l'ofici. Primer guardava les peces naturalitzades per a la seva col·lecció particular, però després que fou més coneguda la seva feina artesanal, començà ben aviat a rebre aucells de tot Mallorca. Aquells

encàrrecs li varen servir per a poder cobrar uns diners i pagar-se els estudis. Dissecava animals tant de dia com de nit, aprofitant les hores al màxim. Uns animals eren més complicats de muntar que altres, fins i tot repensà maneres per aconseguir millors resultats.

Com a mestre d'escola, incorporà classes de taxidèrmia a la seva activitat didàctica: utilitzava una guàtlera de granja, per exemple, per mostrar tot el procés als seus alumnes.

Igualment va tenir la bona idea

de numerar cada animal dissecat per tal que els alumnes els identifiquessin. L'alumne escrivia al seu quadern el nom de l'animal a identificar i el relacionava amb la seva respectiva numeració. Les solucions (els noms) estaven escrits daval·l de cada base de l'animal en qüestió.

A partir de la Llei de caça de 1970, es protegiren les espècies considerades “salvatgina”, de forma que la justificació per a poder seguir naturalitzant els exemplars no fou altre que la d'haver de ser dipositats a un centre educatiu. Finalment, Miquel Gayà va fer entrega de la seva col·lecció d'animals dissecats al col·legi de Son Juny, Sant Joan, on s'han conservat fins ara.

Aucells de pell forta

La majoria d'aucells que naturalitzava amb certa facilitat eren els considerats “de pell forta”, això són els rapinyaires diürns, els mussols, alguns limícoles (sebel·lí, juia...), agrons, corb marins, corb marí gros, gavines i corbs. Les més delicades: cega, puput, tords, ropits... Aquests aucells de “pell forta” resistien la manipulació sense trencar-se i, a més a més, podien ser tractats amb el “producte secret”, que no era més que formol.

Anècdotes

Miquel Gayà va rebre un dia un flamenc procedent dels jardins de l'hotel Fènix, però amb la particularitat que l'animal estava viu. Aleshores va decidir salvar-ho i el curà així com va saber. Tenia una pota rompuda. El flamenc, que va sobreviure, va desfilar a les beneïdes de Sant Antoni amb l'aplaudiment dels assistents. Després de morir, sí va ser naturalitzat!

Un altre aucell que arribà ferit a ca mestre fidever va ser una milana a la qual li faltava l'ala esquerra per amputació a causa d'un impacte i enredada a una reixa metàl·lica. L'animal no va sobreviure i acabà formant part de la col·lecció privada.

Durant la seva estada a Saldón (Terol) vora la Sierra de Albarracín, Miquel Gayà quedà admirat de les espècies d'aucells que mai havia vist fins aleshores: gralles, garses, gaigs, picots... i dels que naturalitzà uns quants per a la gent de la zona i se'n quedà uns quants més per ell.

Aquest és el contingut de la col·lecció

Les espècies sense comentari procedeixen de Mallorca, sense localitat precisa coneguda.

1 *Tyto alba* f. alba, una de les peces més interessants, totalment blanca.

1 *Pernis apivorus*, de coloració fosca.

1 *Milvus milvus*. És l'exemplar anteriorment comentat al que li falta l'ala esquerra.

1 *Asio otus*. En molt bon estat de conservació.

2 *Otus scops*. En bon estat de conservació.

1 *Hieraaetus pennatus*. Sembla una femella de fase clara.

1 *Falco tinnunculus*, mascle adult.

1 *Falco eleonorae*, adult.

1 *Asio flammeus*. En bon estat. Peça interessant, caçada a Sant Joan.

1 *Buteo buteo*. Exemplar amb corretges de cuir a les potes, possiblement de falconeria.

1 *Falco peregrinus*, jove. En mal estat.

2 *Ardea cinerea*. En mal estat.

2 *Fulica atra*. En molt mal estat.

1 *Burhinus oedicnemus*. Romput.

1 *Chroicocephalus ridibundus*.

1 *Ciconia ciconia*. En mal estat, però d'interès al ser capturada a Mallorca.

1 *Pavo cristatus*, femella. Procedent de captivitat.

1 *Phoenicopterus roseus*. Possiblement sigui el famós flamenc que va desfilar a les beneïdes de Sant Antoni. Parasitat i amb el coll xapat.

2 *Bubulcus ibis*.

2 *Ateleryx algerius*. Sobre una post de fusta en posició amenaçant.

2 *Martes martes*. Un d'ells sembla naturalitzat per un altre taxidermista, possiblement de n' Antoni Font, alumne de mestre Fideuer.

3 *Genetta genetta*. En bon estat. Una d'elles també naturalitzada possiblement per Antoni Font.

1 *Parus major*. En molt mal estat. Només queda la peanya i l'estructura bàsica.

1 *Sturnus vulgaris*. En bon estat.

5 Limícoles de petita mida, no identificables. Semblen corriols.

1 *Porzana porzana*.

1 *Luscinia megarhynchos*.

1 *Jynx torquilla*.

2 *Oriolus oriolus*.

1 *Upupa epops*.

1 *Crex crex*. En bon estat. Peça molt interessant que no és rara a les col·leccions d'aucells de Mallorca.

1 *Vanellus vanellus*.

1 *Grus grus*.

1 *Anas platyrhynchos*, mascle.

2 *Larus michahellis*, joves.

1 *Cairina moschata*. Ànec mut. En bon estat, procedent de captivitat.

1 *Phalacrocorax aristotelis*, jove.

1 *Nycticorax nycticorax*.

1 *Corvus corax*.

2 *Alectoris rufa*.

1 *Pica pica*. Procedent de Saldón, Terol.

1 *Garrulus glandarius*. Procedent de Saldón, Terol.

La col·lecció

La col·lecció conservada fins ara a unes vitrines instal·lades al passadís principal del Col·legi Públic de Son Juny (Sant Joan), ha estat emprada per diverses generacions d'alumnes, de manera que la manipulació continuada dels nins i l'atac de paràsits han fet malbé moltes de les peces. Tot i no tenir etiquetes descriptives o documentació de caràcter científic, manté intacte el seu valor patrimonial, històric i testimonial d'una època passada no molt llunyana.

Agraïments:

A Miquel Gayà Rotger mestre fidever, per les seves explicacions i fotografies que il·lustren aquest article.

A Xavier Moratinos del Col·legi Públic de Son Juny, per la gestió de la cessió de la col·lecció i posar-me en contacte amb Miquel Gayà.

A Antoni Sastre Gayà de sa botigueta, per les dades i explicacions aportades.

D'esquerra a dreta: Joan Miquel Serra, Xavier Canyelles, Miquel Gayà "Fidever".

Plantarum balearicum

Per **Joshua Borràs**
Dibuixos de Cati Artigues

La rapa blava

La rapa blava (*Arum pictum* L. subsp. *sagittifolium* Roselló & L. Sáez) és una planta que pot passar desapercebuda a la vista, però molts naturalistes segur que l'han ensumada. També coneguda com a cugot o rapa mascle, és una de les dues aràcies endèmiques de les nostres illes que es troba a Mallorca i Menorca. Durant la tardor, les seves inflorescèn-

cies són molts semblants als lliris que podem trobar als jardins, però d'un color porpra intens que fa una olor inoblidable. Els pol·linitzadors d'aquesta espècie no són les típiques abelles, papallones o escarabats que normalment veiem a la resta de la flora. En aquest cas, els pol·linitzadors d'*Arum pictum* cerquen, encara que sembli estrany, excre-